

Makale Türü: İnceleme

Geliş Tarihi: 01.07.2020

Kabul Tarihi: 06.07.2020

TÜRKÇE ÖĞRENIYORUZ ORHUN DERS VE ÇALIŞMA KİTAPLARI'NDA TÜRK İMGESİ

Dr. İbrahim AKIŞ* - Deniz AKDEMİR**

Öz

Dil öğretiminde, dilbilgisine ağırlık verilen eski öğretim yöntemleri yerine günümüzde yeni yöntemler denenmektedir. Dilin kültür taşıyıcısı olduğu apaçık ortadadır. Bir dili öğrenmenin en güzel yolu, o dilin kültürünü öğrenmektir. Bu sebeple dil öğretmek için hazırlanan kaynak kitaplarda, kültürün nasıl ve ne kadar aktarıldığı da önem taşımaktadır. Bu aktarım sayesinde dil öğrenenlerin zihninde o millete ait yeni imgeler oluşabilir ya da zaten var olan imgelerde değişiklik meydana gelebilir.

Bu çalışmanın amacı, Türk Dünyası'nda Türkiye Türkçesi öğreten "Türkçe Öğreniyoruz Orhun Ders ve Çalışma Kitapları'nda" Türk imgesini araştırmaktır. İlk olarak çalışmaya yön veren imge ve imgebilim kavramları açıklanmıştır. Çalışmanın son bölümünde ise yukarıda bahsedilen kitaplardaki Türk imgesi tespit edilmiş ve değerlendirilmiştir.

Anahtar kelimeler: İmge, Türk İmgesi, Türk Dünyası, Türkçe Öğretimi, Türk.

The Turkish Image In We Learn Turkish In Orhun Course And Workbooks

Abstract

In language teaching, new methods are being tried today instead of the old teaching methods that emphasize grammar. It is evident that language is a carrier of culture. The best way to learn a language is through learning the culture of that language. For this reason, how and how much the culture were transferred in the source books prepared for teaching languages is also important. Thanks to this transfer, new images belonging to that nation may occur in the minds of language learners or changes may occur in the already existing images.

* İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümü Öğretim Üyesi, ibrahim.akis@istanbul.edu.tr, ORCID ID: 0000-0001-8183-8574

** Bilim Uzmanı, Necip Fazıl Kısakürek Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmeni, ydte@widowslive.com, ORCID ID: 0000-0002-9875-7292

The purpose of this study, teach Turkey Turkish in the Turkish world “we learn Turkish Orhan Course and Work Books” is to investigate the Turkish image. Firstly, the concepts of image and imagery, which guide the study, are explained. In the last part of the study, the Turkish images in the above-mentioned books were identified and evaluated.

Keywords: Image, Turkish Image, Turkish World, Turkish Education, Turkish.

Giriş

Dil öğretiminde, yeni yaklaşımlar ve öğretim tekniklerinin kullanılmasıyla daha etkili ve kısa sürede yeni bir dil öğrenmek mümkün olmaktadır. Kültürlerarası bildirişim odaklı yaklaşımın öne çıkmasıyla dil öğretiminde sadece dilbilgisi öğrenmenin, o dilin doğal yapısını öğrenmek için yeterli olmadığı kanıtlanmıştır. Bir dili öğrenmenin en iyi yolu, konuşulan kültür içinde nasıl bir öze sahip olduğunu anlamaktan geçmektedir. Dil öğrenen kişiler, dilin ait olduğu milletin kültürünü de öğrenmeye başlamaktadır.

Günümüzde yaklaşık 250 milyon konuşanı bulunan Türkçe, dünyanın en çok konuşulan dilleri arasında yer alır.¹

Bağımsız Türk Dünyası'nda Türkiye'nin yürüttüğü projeler, yeni yatırımlar, örgün ve yaygın eğitim kapsamında açılan kurumlar, Türkiye Türkçesinin yaygın bir şekilde öğrenilmesini sağlamaktadır. Türkiye Cumhuriyeti ile bağımsızlıklarını kazanan yeni Türk Cumhuriyetleri arasında gelişen siyasi, iktisadi ve kültürel ilişkilerin yanı sıra televizyon kanallarının, sinema ve dizilerin etkisi de Türkiye'ye ve Türkiye Türkçesine olan ilgiyi arttırmıştır. Gelişmiş bir Türk devleti olan Türkiye Cumhuriyeti Devleti, bağımsızlıklarını kazanan yeni Türk Cumhuriyetleri için model oluşturmaktadır.

Bu makaledeki en önemli amacımız, Türk Dünyası'nda Türkiye Türkçesi öğretmek için kullanılan ders kitaplarında kültürümüzün nasıl yansıtıldığını gözler önüne sermektir. Kardeş Türk Cumhuriyetlerinde okutulan bu kitapların, orada yaşayan insanlar üzerinde oluşturacağı imgeler, ülkelerin birbiriyle olan ilişkilerini daha da yakınlaştıracaktır.

Bu amaç doğrultusunda, çalışmamızın ilk bölümünde farklı disiplinlerde çeşitli tanımları bulunan imgenin anlaşılabilmesi için birçok imge tanımına yer verilmiştir. İkinci bölümde kendi başına bir disiplin haline gelen ve makalemizin ana konusunu oluşturan imgebilim açıklanmıştır. İmgebilimin doğuşu, çalışma alanı ve yöntemlerinden bahsedilmiştir. Üçüncü bölümde ise Türk Dünyası'nda Türkiye Türkçesi öğreten “*Türkçe Öğreniyoruz Orhun Çalışma ve Ders Kitapları*” incelenmiş, metin ve alıştırma Türk imgesinin yansıtılmasında ne kadar etkili olduğu değerlendirilmiştir.

İmgenin Tanımı

İmge kolay oluşan fakat hemen değişmeyen genel yargılardır. Milletlerin farklı ülkelerdeki kalıplaşmış imgelerini değiştirmek, milletlerin kimliğini de-

¹ Cihan Demirci, “Dünyada Yaklaşık 250 Milyon Kişi Türkçe Konuşuyor”, *Anadolu Ajansı*, 28 Eylül 2017, (Çevrimiçi) <https://www.aa.com.tr/tr/turkiye/dunyada-yaklasik-250-milyon-kisi-turkce-konusuyor/921506>, 16 Mayıs 2019.

ğıştırmekten daha zordur. Bu imgeler günümüzde en çok kitle iletişim araçlarıyla oluşmaktadır.²

Mustafa'ya göre imgenin oluşması için tarihi ve kültürel birikimin olması gerekir. Her toplumun kültürel kimliğinden o toplumların ideolojileri de ortaya çıkar. O toplumla ilgili zihinde gerçekleşen görüntü, dışarı imge olarak yansır. Yani imge zihinsel bir oluşumun ürünüdür.³

Bazı şairlere göre şiirin temelinde imge yatmaktadır. Karabulut, şiiri sıradanlıktan kurtarmak ve anlamı güçlendirmek için soyut ve somut çağrışımlara yer verildiğini belirtir. Şairler kendi zihinlerinde kurdukları imgeleri kelimelerin gücüyle ortaya çıkarırlar. İmgenin çeşitli tanımları olduğu için kelimenin üzerinde tam bir karara varılmamıştır. Psikanalistlere göre imge şairin bilinç altındaki oluşumların dışarıya yansımalarıdır. Bu yüzden kişilerin öznel düşünceleri öne çıkmıştır. İmgenin oluşmasında gönderici ile alıcı arasındaki ilişki çok önemlidir. Dış dünyada algılanan kavramlar bilinç altında depolanarak imgeyi oluşturur. İnsanın düşünme süreçleri bu sembolleri oluşturur.⁴

Bir edebi metnin zenginliği yaptığı çağrışımlardan meydana gelir. Sözcüklerin birinci anlamları dışında çağrıştırdığı kavramlarla alışılmamış bağdaştırmalar kurulur. Her yazar ve şair, çağrışım yaptırmak istediği alanlara yönlendirmeler yaparak okuyucunun kafasında bir imge yaratır.

Ümer'e göre günümüzde görsel imgeler, yazı ve sözden daha etkili bir hal almıştır. Televizyon ve sinema sektörü, sosyal medya ve her türlü görsel iletişim araçları, insanları belirli bir amaç doğrultusunda yönlendirmeyi hedefler. Hedeflediği davranışların zeminini imgeler vasıtasıyla kurar.⁵

Psikolojide imgenin tanımını Ulağı şu şekilde ifade etmiştir:

*"Hayali ifade etmek ve zihinde canlanana göstermek için kullanılan yansımalarıdır. Bilinçaltı farkında olarak ya da olmayarak çeşitli çağrışımlarla bir dışı vurum gerçekleştirir. Edebi metinlerde ise imgeler, yazarın bilinçaltı, yazarla toplum ilişkisini ve yazarla okur ilişkisini ortaya çıkarır. Metin yazarının geçmiş yaşantısını, inançlarını ve bilinçaltını yansıtan anlamlı yapılar imgelerdir."*⁶

İmgebilimin Doğuşu, Çalışma Alanı, Yöntemi

Ulağı'nın belirttiğine göre imgebilim kuramı, ilk olarak psikanalistler tarafından ortaya atılmıştır; fakat gelişimini edebiyat alanına borçludur. Günümüzde ise resimden müziğe, iletişimden politikaya, sinemadan reklamcılığa, heykelden mimariye farklı alanlarda uygulanan bir kurama dönüşmüştür. İmgebilimle ilgili yapılan en kapsamlı çalışmalar Almanya ve Fransa'da baş-

² T. Fatih Uluç, *Kültürler Arası Etkileşim Bağlamında Alman Gazetelerinde Türkiye İmgesi*, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Doktora Tezi, İstanbul 2003.

³ Ghiulgean Mustafa, *19. ve 20. Yüzyıl Roman Romanında Türk İmgesi*, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, Ankara 2013.

⁴ Mustafa Karabulut, "İmgenin Psikanalitik Boyutu", *Adıyaman Üniversitesi Bilim, Kültür ve Sanat Sempozyumu-II*, Adıyaman, 2-3 Nisan 2015, s. 1-12.

⁵ Engin Ümer, "Görsel Kültür ve Resim Sanatında İmge", *İdil*, Cilt: 6, Sayı: 33, 2017, s. 1535-1553.

⁶ Serhat Ulağı, *"Öteki"nin Bilimine Giriş İmgebilim*, Motto Yayınları, İstanbul 2018.

lamıştır. İmgebilim hem Almanya’da hem Fransa’da birçok üniversitede ders olarak verilir. Bu iki ülkede başlamasının nedenleri incelenecek olursa: Ortak bir Avrupa kimliği oluşması, Avrupa’nın demografik yapısı: Almanya ve Fransa gibi Avrupa ülkelerinde yabancıların sayısal anlamda çok olması, 17. yüzyılda başlayan Avrupa’dan doğuya yapılan kültürel seyahatler etkili olmuştur.⁷

Çelik; imgebilimi, imgenin zaman içindeki değişimini, değişimin neden kaynaklandığını ve nasıl olduğunu, doğuş sebebini ve ne şekillerde oluştuğunu araştıran bilim dalı olarak tanımlamıştır. Bu bilimin ortaya çıkmasındaki en temel sorular “neden ve nasıl?” sorularıdır. Bu sorulara, bilime dayalı cevaplar bulunduğu müddetçe yapılan çalışmalar değerli olacaktır. Bu soruların cevabı disiplinlerarası çalışmalarla yapılmalıdır. İmgelerin tarihsel, sosyolojik, psikolojik, ekonomik, teolojik, mitolojik ve antropolojik ilişkileri incelenmelidir.⁸

İmgebilim, Aksoy’a göre genellikle farklılıklar üzerinde çalışır. Toplumlarda biz ve öteki kavramları birbirini tamamlamaktadır. Bizim ötekiler hakkındaki önyargılarımız sonucunda, ötekiler hakkında imgelerimiz oluşur. Günümüzde dünya insanı yaklaşımı çok önem kazanmıştır. Öncelerden gelen olumlu olmayan imgelerin, uluslararası ilişkileri olumsuz etkilediği bir gerçektir. Bunu önlemek için öncelikle toplumların ötekiler hakkında olumsuz imgelerden sıyrılması gereklidir. Olumsuz imgelerden sıyrılan bizler, ötekilerle tüm ilişkilerini düzenleyip onları yakından tanımak isteyebiliriz.⁹

Türkçe Öğreniyoruz Orhun Ders ve Çalışma Kitapları’nda Türk İmgesi

TİKA Yayınları’ndan çıkan Türkçe Öğreniyoruz Orhun serisi, Gazi Üniversitesi Türkçe Eğitimi Bölümü öğretim üyeleri Prof. Dr. Murat Özbay ve Doç. Dr. Fahri Temizyürek tarafından yazılmış yedi kitaptan oluşmaktadır. Kitaplar Türk Dünyası’nda okutulmak üzere yazılmıştır. Seri, ders kitabı ve çalışma kitabı olarak ikili şekilde, üç grupta toplanmıştır. Yedinci kitap ise İleri Düzey alt başlığıyla basılmıştır. Serinin bu son kitabı metinlerden oluşmaktadır.

Her kitap on beş üniteden oluşmaktadır. Öğretilmek istenen dil bilgisi konusuna uygun, genellikle kurma metinler ve karşılıklı konuşma metinleri yer almıştır. Metinlerin ardından metinle ilgili sorular gelmektedir. Daha sonra karışık alıştırmalar, en son ise dinleme-konuşma etkinlikleri yer almaktadır.

Türkçe Öğreniyoruz Orhun 1 Ders Kitabı’nda Türk İmgesi

“Türkçe Öğreniyoruz Orhun Ders Kitabı 1”¹⁰ temel Türkçe düzeyi için hazırlanmıştır. Her ünite için bir tema belirlenmiş ve bununla ilgili metinler oluştu-

⁷ Serhat Ulağlı, “Öteki”nin Bilimine Giriş İmgebilim, Motto Yayınları, İstanbul 2018.

⁸ Fulya Çelik, *Emir Kuvrcık’ın Büyükelçi ve Elie Wiesel’in Gece Adlı Eserlerine Yansıyan Antisemitik Öğeler: Bir İmgebilim Çalışması*, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, Eskişehir 2014.

⁹ Başak Aksoy, *Yabancı Dil Olarak Türkçe Ders Kitaplarında Türk İmgesi*, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2011.

¹⁰ Murat Özbay - Fahri Temizyürek, *Türkçe Öğreniyoruz Orhun Ders Kitabı 1*, 2. bs., TİKA, Ankara 2004.

rulmuştur. Ayrıca metinlerle ilgili ve işlenen dil bilgisi konularına uygun alıştırmalar bulunmaktadır. Her ünite; metinler, dil bilgisi ve dinleme etkinliklerinden oluşmaktadır. “Çalışma Kitabı 1”de ders kitabında olduğu gibi aynı başlıklar altında toplanmıştır. Öğretilmek istenen dil bilgisi konusuna uygun yalnız alıştırmalardan oluşan bir kitaptır.

Kitaptaki Türk imgeleri araştırılırken her bir ünite kendi içinde değerlendirilecektir. Ders kitabı ve çalışma kitabı ayrı ayrı ele alınacaktır.

Birinci üniteye “Karşılaşma” başlığı verilmiştir. Kitap serisinin ilk ünitesi olan bu bölümde, “Merhaba” (A.e., s. 6) ve “Karşılaşma” (A.e., s. 7) başlıklarıyla iki dinleme-konuşma metni verilmiştir. Metinler kurma ve kısadır. Dil bilgisi kısmında Türkçenin en temel konuları verilmiştir. Alfabe, sayılar, çokluk ekleri, var-yok, değil, vb. konular işlenmiştir.

Harfleri öğretmek için alfabe sırasına göre verilen sözcükler arasında cami vardır (A.e., s. 8). İslam inancına göre kutsal ibadet yerimiz “c” harfini örneklemek için verilmiştir. “N” harfi için nine sözcüğü verilmiştir (A.e., s. 9). Anneanne ya da babaanne yerine daha çok Anadolu ağızlarında kullanılan sözcüğün birçok kültürde karşılığı bulunmayabilir.

İkinci ünite “Hoş Geldiniz” başlığıyla verilmiştir. İlk metin havaalanında, memur ve Kayrat arasında geçen konuşmadan oluşur (A.e., s. 18). Kazakistan’ın başkenti Astana’dan gelen Kayrat, havalimanındaki bir memur ile konuşur. Gazi Üniversitesi’ne okumak için gelen öğrenci ablasının da Türkiye’de okuduğunu ve memnun kaldığını söyler. Türk Dünyası’ndan okumak için Türkiye’yi tercih eden çok kişi bulunmaktadır. Metinde bu durum örneklendirilmiştir. Türkiye’de, başka şehirlerde birçok üniversite bulunmasına rağmen Gazi Üniversitesi’nin tercih edilmesinin nedeni kitabı hazırlayanların kendi üniversitelerini tanıtmak istemesinden ileri gelebilir.

“Kim, Ne Zaman, Ne Yaptı?” başlıklı metinde (A.e., s. 27) Mustafa Kemal Atatürk’ün Cumhuriyet’i kurması, Kaşgarlı Mahmut’un Divanü Lûgat-it Türk’ü yazması, Piri Reis’in dünya haritasını çizmesi, İbrahim Müteferrika’nın matbaayı kurması, Farabi’nin felsefesini yayması, Uluğ Bey’in astronomi alanında tanınması ve Nasrettin Hoca’nın fıkralarıyla dünyaca ün kazanması anlatılmıştır. Türk Dünyası için çok önemli yere sahip kişiler, tarihimizin ne kadar zengin olduğunu kanıtlar. Bu isimler dışında dünya tarihi için önem taşıyan Einstein ve Edison’dan da bahsedilmiştir.

Üçüncü ünite “Haydi Tanışalım” başlığıyla (A.e., s. 30) konuşma metni şeklinde verilmiştir. Dört arkadaş yolda karşılaşır. Arkadaşlardan biri Azerbaycan’dan diğeri Türkmenistan’dan gelmiştir. Kişilerden biri Hacettepe Üniversitesi’nde diğeri de Ankara Üniversitesi’nde okumaktadır. Kitap Ankara’da hazırlanıp basıldığı için Ankara’daki okullara öncelik verilmiştir.

Üniteye zaman eklerinden şimdiki zaman eki -yor anlatılmaktadır (A.e., s. 35). “Ne iş yapıyor?” sorusuna cevap olarak bazı meslek dalları seçilmiştir: öğretmen, garson, postacı, marangoz, şoför ve mühendis.

Dördüncü ünite bir okuma metniyle başlamaktadır (A.e., s. 44). Metinde Bursalı, iki çocuk babası bir adamın yaşantısından bahsedilmektedir. Kendisi

avukat, eşi ise öğretmendir. Babasını kaybettiği için annesi yalnız kalmasın diye birlikte yaşamaya başlamışlardır. Bu durum Türk aile yapısı için önemli bir göstergedir. Yaşlı ebeveynlerden biri ya da ikisi gerektiğinde mutlaka çocuğunun yanında kalır. Türkiye’de genellikle yaşlılar bakım evlerine gönderilmek yerine aile bireylerinin yanına yerleşir ve bakıma ihtiyacı varsa çocukları, gelinleri veya damatları tarafından bakımı yapılır.

Beşinci ünitenin ilk metni “*Afiyet Olsun*” (A.e., s. 56) başlığıyla verilen dinleme ve konuşma etkinliğidir. Gül Hanım ve Mahir Bey alışveriş için konuşurlar. Pazara gidecek olan evin beyidir. Akşam misafirleri geleceği için evin hanımı hazırlık yapar. Gül Hanım pazardan sebze ve meyve ister. Bir de eşinden dünürleri için tatlı almasını ister.

Mahir Bey pazardan taze fasulye, dolmalık biber, elma alır. Alışveriş biterken pazarcı ile Mahir Bey arasında şu konuşma geçer:

“Pazarcı: *‘Bereket versin efendim. Afiyetle yiyin.’*”

Mahir Bey: *‘Sağ ol, hayırlı işler!’* (A.e., s. 57) der.”

Türkiye’de alışveriş adabına göre satıcı ve alıcı arasında bu tarz konuşmalar yapılır. Esnafıkta müşteri memnuniyeti çok önemlidir. Güler yüzlü ve hoş sohbetli olmak gerekir.

“*Zorla Güzellik Olmaz*” başlıklı okuma metninde (A.e., s. 80), dünyada gereksiz yere sürekli savaş olduğu ve insanların, çocukların bu savaşlardan çok kötü etkilendiği söylenmektedir. Bu konuyla ilgili ünlü halk şairlerimizden Yunus Emre’nin bir dördlüğü örnek olarak gösterilmiştir. Bu metinler Türk milletinin barışçı yapısını anlatır.

“*Nereliyiz?*” başlığı altında (A.e., s. 81) örnek birkaç ülke verilmiştir: “*Kazakistanlı, Özbekistanlı, Türkiyeli, Azerbaycanlı, Kırmırlı, Kırgızistanlı, Türkmenistanlı, Japonyalı, Nijeryalı, Hindistanlı.*” Örnekler Asya ve Afrika kıtalarından özellikle de Türk Dünyası’ndan seçilmiştir.

Dokuzuncu ünite, “*Bambaşka Bir Yer*” başlığıyla verilmiştir (A.e., s. 98). İlk metin dinleme ve konuşma etkinliğidir. Metinde Tuğçe ve Nazgül arasında konuşma geçer. Nazgül doktora yapmak için Türkiye’yi tercih etmiş ve Ankara’ya gelmiştir. Daha önce gezmek için İstanbul’a, staj yapmak için de İzmir’e gitmiştir. Kazakistanlı olan Nazgül, Türkiye’de bulunduğu sırada insanları gözlemlemiş ve geleneklerimizi öğrenme fırsatı bulduğunu belirtmiştir. “*Kazakistan’da da burada da büyüklere ve konuklara saygı göstermek çok önemli.*” diyerek iki kültür arasındaki ortaklığa dikkat çeker. Bu metinde, Türk milletinin karakteristik özelliklerinden biri olan büyüklere saygı imajı öne çıkmaktadır.

“*Türkiye*” başlıklı metinde (A.e., s. 103), Türkiye’yi kısaca tanıtan bir yazı verilmiştir. Ayrıca farklı bölgelere ait görüntüler ve Atatürk’ün bir fotoğrafı bulunmaktadır. Metinde Türkiye’nin jeopolitik değeri, tarihi ve doğal güzellikleri anlatılmıştır. Başkent Ankara ve en büyük şehir olarak da İstanbul’un adı geçmektedir. Türkiye Cumhuriyeti’nin kurulduğu tarih ve kurucusu Atatürk’ün adı ile metin sonlandırılmıştır.

On birinci ünite “*Misafir*” başlığıyla verilmiştir. Ünitenin okuma metni Nasreddin Hoca’ya ait “*Suyunun Suyu*” fıkrasıdır (A.e., s. 116). Misafir ağır-

lama geleneğinin kıymetinin anlatıldığı metinde, Hoca'yı kandırmaya çalışan insanlar bulunmaktadır. Türk mizahının ve zekâsının kanıtı olan tüm Nasreddin Hoca fıkralarında olduğu gibi bu hikâyede de insanlar gerekli cevabı alırlar.

On üçüncü ünite de ilk verilen okuma metni *"İş Disiplini"* (A.e., s. 138), işe geç kalan bir çalışanın patronu tarafından uyarılmasıyla ilgilidir. İşçi, karısı kendini erken uyandırmadığı için işe geç kaldığını söyler. Erken kalkmanın sorumluluğuna varamamış işçi karısından yardım bekler. İş disiplini olmadığı için uyarı alır ve bir daha gecikirse maaşından kesileceği söylenir. Disiplinsizliğin kanıtı olan bu metin olumsuz bir Türk imgesi oluşturmaktadır.

"Geleneklerimiz" başlıklı on dördüncü ünite, *"El Öpmek"* metniyle (A.e., s. 146) başlar. Türk toplumuna ait bir saygı göstergesi olan el öpmenin bazı usulleri vardır. Özür dilemenin bir ifadesi olarak, ayrılık ve kavuşmalarda, bayram ya da özel kutlamalarda büyüklerin elleri öpülür. Geleneklerimize uygun davranırsak toplumdaki saygı ve sevgi artar. Metnin en sonunda *"Birlikten kuvvet doğar."* sözüyle bir mesaj verilmek istenmiştir. Türk toplumu için önce aile ve yakın çevre, sonra toplum bilinci çok önemlidir. Kişiler bireysellikten çok birlikteliğe önem verir. Akrabalık ilişkileri, özel günlerdeki tören ve kutlamalara gösterilen önem bunların kanıtıdır.

"Ben Annemim" başlıklı metinde (A.e., s. 162) bir annenin çocuğuna beslediği duyguları, onu ne zorluklarla yetiştirdiği, geçmiş ve geleceği ile evladının kendi eseri olduğunu anlatmıştır. Metinde geçen *"Ölsem bile gözüm arkadadır."* diyerek bir annenin ömrünün her anında hatta öldükten sonra bile evladını böylesine çok düşünmesi Türk annelerinin çocuklarına ne kadar düşkün olduğunu göstermektedir.

Türkçe Öğreniyoruz Orhun 1 Çalışma Kitabı'nda Türk İmgesi

Çalışma kitabı¹¹ sekiz kurmaca metin ve alıştırmalardan oluşur. Ders kitabı gibi aynı başlıklarla oluşturulmuş on beş ünite bulunmaktadır.

"Okul Hayatı" başlıklı metinde (A.e., s. 65), İzmir'den Ankara'ya okumak için gelen bir genci anlatır. Üniversite sınavını kazanmak için lisede çok ders çalışan ve sınavı kazandığı için ailesinin çok mutlu olduğunu söyleyen genç, Türkiye'de üniversiteyi kazanmanın ve okumanın ne kadar zor olduğunu anlatır.

"Kırgızistan'da" başlıklı metin (A.e., s. 93) soru-cevap şeklinde oluşturulmuştur. Türkiye'den Bişkek'e üniversite okumak için giden biri ile Kırgızistanlı kişi arasında kısa bir konuşma geçer. Yurttan kaldığını ve Bişkek'i beğendiğini söyleyen genç, diğer kişiye Türkiye'ye hiç gidip gitmediğini sorar. Diğer kişi de İstanbul ve Antalya'ya gittiğini söyler. Türk Dünyası'nın gençleri okumaya gelmek için Türkiye'yi nasıl seçiyorlarsa Türkiye'den de Türk Dünyası'na hem okumak hem de çalışmak için giden vatandaşlarımız bulunmaktadır.

¹¹ Murat Özbay - Fahri Temizyürek, *Türkçe Öğreniyoruz Orhun Çalışma Kitabı 1, 2.* bs., TİKA, Ankara 2004.

Türkçe Öğreniyoruz Orhun 2 Ders Kitabı'nda Türk İmgesi

“Türkçe Öğreniyoruz Orhun Ders Kitabı 2’de”¹² on beş ünite bulunmaktadır. Her ünitenin içinde iki ya da üç metin, metinlerle ilgili okuma-anlama soruları, dil bilgisi alıştırmaları ve dinleme-konuşma etkinlikleri bulunmaktadır. İkinci kitapta öğretilen dil bilgisi konuları: etken ve edilgen cümle yapıları, fiilimsi çeşitleri, şart ve gereklilik fiil çekimi ve dolaylı anlatımdır.

Birinci ünitenin başlığı “*Dilimiz Bir*”dir. Bu ünitenin ilk metni “*Tatlı Yiyelim Tatlı Konuşalım*” başlığıyla verilmiştir (A.e., s. 6). Yerlan ve Samet, arkadaşları Burak’ın evine konuk olurlar. Eve gittiklerinde Burak ayakkabılarının içerde çıkarabileceğini söyler. Türk geleneklerine göre ayakkabıyla eve girmek hoş karşılanmaz. Yerlan Kazakistanlı, Samet Özbekistanlıdır. Sohbetleri sırasında Samet ata binmeyi, Özbek pilavı yemeyi özlediğini belirtir. Burak’ın annesi Nur Hanım, çocuklar için mutfakta bir şeyler hazırlarken Burak müzik dinlemeyi teklif eder. Yerlan ise Türk şarkıcılardan Barış Manço’yu çok sevdiğini söyler. Bu sırada Nur Hanım çocuklar için geleneksel Türk tatlılarından biri olan un helvası yapmıştır. Nur Hanım, Yerlan’ın Barış Manço’yu sevmesini normal karşılar ve şarkılarının hepimizin ortak duygularını yansıttığını belirtir. Türkolog olan Nur Hanım, Türk Dünyası’ndaki Türkler için “*Köklerimiz bir, dilimiz bir, kültürümüz bir.*” (A.e., s. 7) cümlesini paylaşır. Hemen ardından tek farkın alfabe farklılığı olduğunu dile getirir. Nur Hanım Kazak, Kırgız, Özbek, Tatar, Türkmen, Azeri, Gagavuz, Uygur Türkçelerinin hepsinin aslında aynı kökten geldiğini anlatır (A.e., s. 8). Kendisinin de Abay’ın kitaplarını Kazak Türkçesi’nden Türkiye Türkçesi’ne aktardığını paylaşır. Metninde, tüm dünyadaki Türklerin kültür birlikteliğine dikkat çekilmek istenmiştir.

“*Tatlı*” başlığıyla verilen metinde (A.e., s. 12), Türk mutfağında tatlının yeri anlatılmaktadır. Konukseverliği ile bilinen Türklerin, konukları için yemeğin üstüne mutlaka bir de tatlı ikram ettiğinden bahsedilmektedir. Özellikle bayramlarda ve ramazanlarda tatlısız sofralar kurulmaz. Hatta tatlıyla ilgili, “*Tatlı yiyelim, tatlı konuşalım.*” atasözümüz verilir. Metnin sonunda şerbetli, sütlü tatlı çeşitlerinden bahsedilmiştir: Baklava, bülbül yuvası, kadayıf, tulumba, sütlaç, muhallebi, sütlü irmik tatlısı, sütlü ekmekek tatlısı, kazandibi.

“*Bilim Dünyasından*” başlıklı metinde (A.e., s. 59) Harvard Tıp Fakültesi uzmanlarının bir araştırmasına göre sağlıklı yaşam için besinler önerilmiştir. Brokoli, sarımsak, kuru fasulye, yağsız süt, portakal, balık, tofu, domates ve su tüketmenin faydaları anlatılmıştır. Türk mutfağının önemli besinlerinden ve çok tüketilen lezzetlerinden olan yiyecek ve içeceklerin oldukça sağlıklı olduğu belirtilmiştir.

Ünite konusuna uygun olarak sağlıkla ilgili sözlere de yer verilmiştir. “*Her işin başı sağlık.*”, “*Sağlam kafa sağlam vücutta bulunur.*” (A.e., s. 61) “*Sağlıklı olmak için spor yapmak gerek.*” (A.e., s. 64) bunlardan bazılarıdır.

¹² Murat Özbay - Fahri Temizyürek, *Türkçe Öğreniyoruz Orhun Ders Kitabı 2*, 2. bs., TİKA, Ankara 2004.

Altıncı ünite “*Bayramınız Kutlu Olsun*”ün ilk metni “*Bayram*” başlıklı dinleme ve konuşma metnidir (A.e., s. 66). Anne ve çocuk bayramlarla ilgili konuşurlar. Metinde hem dini hem milli bayramlar anlatılmıştır.

Arife gününde bayram için hazırlıklar yapılır. O gün ev temizliği, alışveriş ve tatlı yapılarak geçirilir. Ramazan Bayramı’nda mutlaka şeker ve tatlı ikram edilir. Bu yüzden diğer adı “*Şeker Bayramı*”dır. Bayram sabahı namaz için camiye gidilir. Bayramda yeni alınan bayramlıklar giyilir, komşu ve akraba ziyaretine gidilir, büyüklerin elleri öpülüp bayramlaşılır. Kurban Bayramı’nda ise kurbanlık hayvan kesilir. Fakirlere, komşulara ve eve ayrılmak üzere et üçe bölünür. Gelen misafirlere de mutlaka ikram edilir.

Metnin sonunda çocuk annesine, Çocuk Bayramı’nın ne zaman olduğunu sorar. Bunun üzerine anne milli bayramlarımızın hepsini sayar. Milli bayramlar okullarda ve meydanlarda coşkuyla kutlanır. Her yer resimler, bayraklar ve çiçeklerle süslenir. Konserler verilir, havai fişekler atılır. Okullarda öğrenciler şiirler okur.

“*Anadolu’nun Cirit Oyunları*” başlıklı metinde (A.e., s. 72) ata sporu olan cirit geleneğinden bahsedilmiştir. Türkistan’dan Anadolu’ya gelmiş olan cirit sporu, gelenekselleştirilmiş bir oyundur. Özel günlerde ve kutlamalarda birçok ilde düzenlenen yarışmalar Türk halkı tarafından çok sevilmektedir. Özellikle Kars, Erzurum ve Konya’da düzenlenen yarışmalar büyük organizasyonlardır. Kazanan takımlara ödüller verilir. Ata sporu cirit birçok kültürü de etkilemiştir. Avrupa’da oynanan atlı polo oyunu bunun bir göstergesidir.

“*Ankara*” başlıklı metin (A.e., s. 83), Ankara’nın tarihini, doğal güzelliklerini ve Türkiye için önemini anlatmaktadır. Ankara, Türkiye’nin başkenti ve kalbi olarak tanıtılmıştır. Kurtuluş Savaşı’nda mücadelenin merkezi olan Ankara, aynı zamanda birçok medeniyetin de merkezi olmuştur. Roma, Bizans, Selçuklu ve Osmanlı döneminden kalan eserler bulunmaktadır. İçeleri ve doğal güzellikleriyle anlatılan şehrin önemli bir özelliği de Atatürk’ün mezarı Anıtkabir’in Ankara’da bulunmasıdır.

Dokuzuncu ünitenin başlığı “*Tavşan Kanı*”dır. Verilen ilk metin “*Çay Deyip Geçmeyin*” (A.e., s. 100) sudan sonra en çok içilen içecek olan çayı anlatır. Kahvaltının vazgeçilmezi, günün her saatinde tüketilen sıcak içecek çay, hem Türk kültüründe hem de dünyanın birçok ülkesinde sevilerek tüketilir. Çay temalı dokuzuncu ünite kahveden de bahsedilmiştir. Çayın dışında sevilerek tüketilen ikinci sıcak içecek kahvedir.

“*NBA’da Bir Türk*” başlığıyla verilen dinleme etkinliği (A.e., s. 119), Hidayet Türkoğlu’nun Amerika’daki spor hayatıyla ilgili sorular içermektedir. Türk basket takımlarında oynayan ve başarısıyla dünyadaki büyük kulüplerin dikkatini çeken Hidayet Türkoğlu, uluslararası alanda Türkiye’yi temsil etmektedir.

“*Yanlışlık*” (A.e., s. 130) başlıklı metinde polisler, isim benzerliğinden yanlış kişiyi sorguya almışlardır. Böyle önemli bir iş yapılırken daha dikkatli olmak gerekir. Polislik, toplumda düzen sağlayan ve güven duyulması gereken

bir meslek dalıdır. Metindeki karışıklık onların işini dikkatli yapmadığını göstermektedir.

“*Tarihten Bir Sayfa*” (A.e., s. 148) başlıklı metinde “*Vermeyince Mabud, Neylesin Sultan Mahmud*” sözünün ortaya çıkış hikâyesi anlatılmaktadır. Hikâyeye göre Osmanlı padişahlarından Sultan Mahmud, kılık değiştirerek halkın arasına karışır. Bir tatlıcıdan tatlı alır ve çok beğenir. Daha sonra aynı tatlıcıya altın bir tepsi yollar ve aynı tatlıdan yine ister. Tatlıcı uyanıklık yapar. Altın tepsiyi alır ve o tepsiye benzer başka bir tepsiyle değiştirerek tatlıları yollayınca sultan fark eder. Bunun üzerine dürüstlük testini geçemeyen tatlıcının başı vurulur.

Osmanlı padişahlarının kılık değiştirerek sıradan bir vatandaş gibi halkın arasına karışıp etrafı denetlemesi, geleneksel bir davranıştır. Halkın yönetimle ilgili görüşlerinin alınması, esnafların denetlenmesi gibi sebeplerle kılık değiştirilir. Günümüz koşullarında değerlendirildiğinde, metindeki tatlıcının tek bir hatasıyla ölüme mahkûm edilmesi acımasızca görülebilir. Sultan Mahmut, acımasız bir lider izlenimi oluşturabilir.

“*Kalplere Girebilmek*” başlıklı on beşinci ünite de iki metin bulunmaktadır. İlk metin “*Kansız By-Pass*” başlığıyla verilmiştir (A.e., s. 160). Metinde, Amerika’da başarılı buluşlar ve ameliyatlar yapan Dr. Mehmet Öz’den bahsedilmektedir. Dünyanın en çok tanınan ve en başarılı doktorlarından olan Türk bilim adamı Nobel Tıp ödülüne aday gösterilmiştir.

Türkçe Öğreniyoruz Orhun 2 Çalışma Kitabı’nda Türk İmgesi

“*Türkçe Öğreniyoruz Orhun Çalışma Kitabı 2’de*”¹³ on beş ünite bulunmaktadır. Ünitelerde, toplamda on dokuz metin yer almaktadır. Metinler, anlatılan dil bilgisi konusuna göre boşlukları tamamlama şeklinde verilmiştir. Metinlerdeki imgeler araştırılıp alıştırmalardaki imgeler sınıflandırılarak incelenecektir.

“*Dilimiz Bir*” başlıklı metinde (A.e., s. 3), Duygu ve Aygül arasında geçen bir konuşma üzerine kuruludur. Aygül Kazakistan’dan Ankara’ya eğitim amacıyla gelmiştir. Metinde Gazi ve Hacettepe Üniversitelerinin isimleri geçmektedir. Birlikte Türkçe çalışmaktan bahsederlerken Aygül’ün dillerimizin çok yakın olduğunu söylemesi iki kültür arasındaki ortaklığı belirtmektedir.

“*Büyük Şehir*” başlıklı metinde (A.e., s. 92), gezmek için İstanbul’a gelen bir turist ilk gün yaşadığı şaşkınlığı anlatılmaktadır. Metinde, İstanbul çok büyük ve kalabalık olarak anlatılmıştır. Hatta yabancı, gideceği yeri bulamayınca polisten yardım istemiştir. Bu olumsuzlukların yanında insanların çok iyi olduğunu ve İstanbul’u çok sevdiği için şehre yerleştiğini anlatmıştır. Dışarıdan ilk gelenler için korkutucu bir izlenim yaratsa da sevebilen bir şehir olarak anlatılan İstanbul, yaşanmaya değer bir şehirdir.

“*Kara Kış*” başlıklı metin (A.e., s. 95), karın yağışıyla bir yandan sevenen çocukları bir yandan da yaşanan olumsuzlukları anlatır. Okulların tatil edil-

¹³ Murat Özbay - Fahri Temizyürek, *Türkçe Öğreniyoruz Orhun Çalışma Kitabı 2*, 2. bs., TİKA, Ankara 2004.

diğı karlı havalalar, çocukların sokaklarda oynadığı bir fırsat haline gelir. Fakat bu havalalar aynı zamanda ulaşımın kesilmesi, yakacak bulamayan insanların üşümesine sebep olur. Bu yüzden karın yağması kimilerine göre mutluluk getirirken kimilerine de zorlu hayat koşulları oluşturmaktadır.

“İş Birliğı” başlıklı metinde (A.e., s. 100), insanların tek başına yapmakta zorlanacağı işlerin olduğu ve toplum birlikte hareket ederse çok daha iyi şeyler başarılabilceğı anlatılmaktadır. Örneğın köprüler yapmak, barajlar, binalar inşa etmek için insanlar bir arada hareket etmelidir. Metnin sonunda Türk toplumunda “imece” geleneğinden bahsedilmiştir. Birlikteliğe önem veren Türk milleti imece kelimesiyle bu kavramın önemini ortaya koyan bir sözcük dağarcığı oluşturmuştur.

Türkçe Öğreniyoruz Orhun 3 Ders Kitabı'nda Türk İmgesi

“Türkçe Öğreniyoruz Orhun Ders Kitabı 3'te”¹⁴ on beş ünite bulunmaktadır. Ünitelerde toplamda yirmi sekiz metin, okuma ve konuşma etkinliğı olarak verilmiştir. Bu metinler dışında dil bilgisi öğretimi için verilen boşluk doldurmalı kısa kısa birçok metin yer almaktadır. Her ünite de metinlerin dışında örnek alıştırmalar; dinleme, konuşma ve yazma etkinlikleri bulunmaktadır. Dil bilgisi öğretimi için fiil (işteş ve dönüşlü fiiller, birleşik zamanlar, yardımcı fiiller, kurallı birleşik fiiller), zarf ve yapım ekleri konuları anlatılmıştır.

Birinci ünite “Âşıklar Bayramı” (A.e., s. 6) başlığıyla verilmiştir. Ünitenin ilk metni İpek Hanım, Mete Bey ve oğulları Volkan arasındaki konuşmayla başlamaktadır. Volkan'ın Türk Dili ve Edebiyatı dersinde öğrendiğı âşıklık geleneğı ve kültürümüzdeki yeri anlatılmaktadır. Âşık atışmaları, Konya, Sivas ve Anadolu'nun birçok bölgesinde yapılan âşıklar bayramı ve o bölgelerin yöresel özellikleri hakkında bilgi verilmiştir.

“Batı Türkistan'da Âşıklık Geleneğinin Bugünkü Durumu” (A.e., s. 13) başlıklı metinde Türkiye ile Türk Dünyası'nı birbirine bağlayan ortak kültür öğeleri anlatılmıştır. Türkmenistan, Kırgızistan, Kazakistan ve Özbekistan'daki âşıklık geleneğı, ünlü âşıklar, kullandıkları müzik aletleri ayrıntısıyla anlatılmıştır.

“Safranbolu Evleri” başlıklı metinde (A.e., s. 26), UNESCO tarafından koruma altına alınan Safranbolu evlerinin mimari özellikleri anlatılmıştır. Yazları serin, kışları soğuk olan bu evler her konumda tüm şehri göreceğ şekilde ve birbirinin manzarasını kapatmadan konumlandırılmıştır. Ayrıca evlerin içi yaşam biçimleri ve aile yapısına göre düşünülerek tasarlanmıştır. Ataerkil ailelerin yaşam tarzına göre konak biçiminde yapılan evlerde birçok oda, kiler, hamam, mutfak ve odaların her birinde işlevsel büyük dolaplar bulunmaktadır.

16 Kasım 1972 tarihinde UNESCO Dünya Kültürel ve Doğal Mirasının Korunmasına Dair Sözleşme kabul edilmiştir. Türkiye Sözleşmeye 14.04.1982 tarihinde taraf olma kararı almış, 23.05.1987 tarihinde Bakanlar Kurulu

¹⁴ Murat Özbay - Fahri Temizyürek, *Türkçe Öğreniyoruz Orhun Ders Kitabı 3*, 2. bs., TİKA, Ankara 2004.

tarafından onaylanmış, 14.04.1983 tarihinde Resmi Gazete’de yayınlanarak yürürlüğe girmiş ve gerekli belgelerin UNESCO Genel Merkezi’ne sunulmasıyla Türkiye 16.03.1983 tarihinde resmen taraf olmuştur. Türkiye’nin UNESCO’nun Dünya Miras Alanı listesinde 16’sı kültürel, 2’si karma olmak üzere 18 miras alanı bulunmaktadır. Safranbolu 1994 yılında bu alanların 8’si olarak listeye eklenmiştir.

“*Kar Altında Anadolu*” başlıklı metinde (A.e., s. 30), kış sporlarının yapıldığı Erciyes, Bolu, Uludağ ve Kartalkaya gibi dağlık bölgelerden bahsedilmiştir. Ege ve Akdeniz kıyıları yaz tatili için tercih edilirken Kasım, Aralık, Ocak aylarında kar yağışının arttığı dönemlerde, Anadolu’nun yüksek bölgeleri kış sporları için uygun hale gelmektedir.

“*Tarihten Süzülüp Gelen Lezzet*” (A.e., s. 44) dondurmanın kültürümüz içindeki yerini anlatan, dört bölümden oluşan bir metindir. İlk bölümde yaz tatillerinin çocuklar için kıymeti anlatılmaktadır. İkinci bölümde Kahramanmaraş’a ait yöresel, salepli dondurma anlatılmıştır. Maraş dondurması almak isteyenlere, özellikle de turistlere gösteriyle satılmaktadır. Metnin son bölümünde İstinye’deki tarihi Zeyneloğlu dondurmacısından bahsedilmiştir. Ailenin geçmişi, dondurmanın yapılışı ve farklı semtlerde satışıyla ilgili bilgi verilmiştir.

“*Türklerde Düğün Geleneği*” (A.e., s. 59) başlıklı metinde sadece Anadolu’da değil tüm Türk Dünyası’nda ortak olan düğün törenlerinden bahsedilmiştir. Kız isteme, çeyiz verme, kına gecesi, takı merasimi, düğün yemeği gibi adetler anlatılmıştır.

“*Uygarlık Yolu*” başlıklı yedinci ünite “*İlim ve Müzik... Ya Sonra*” (A.e., s. 84) okuma metniyle başlamaktadır. İslam medeniyetinin bilim ve sanat merkezleri, Batı Türkistan ve İspanya’da yapılan çalışmalardan bahsedilmiştir. Metinde, ilim ve fende gelişmelerin yanında müziğe de çok önem verildiği vurgulanmıştır. Müzik alanındaki önemli gelişmelere öncülük eden Ziryab isimli bir Arap’ın yaşam öyküsü kısaca anlatılmıştır.

Sekizinci ünite “*Manevi Mimarlar*”, “*Pir-i Türkistan*” başlıklı (A.e., s. 94) okuma metniyle başlamaktadır. Türk Dünyası’nın önemli düşünürü, ozan ve bilge kişisi Hoca Ahmet Yesevi’nin Türk kültürüne katkılarının anlatıldığı metinde Mevlâna, Yunus Emre ve Kaşgarlı Mahmut gibi isimlere de değinilmiştir. Metinde Hoca Ahmet Yesevi’nin örnek yaşantısı ve “*Hikmet*”leriyle İslam’ı yayma çabası ve kendisinden sonra gelen önemli şahsiyetleri nasıl etkilediği ayrıntılı bir şekilde anlatılmıştır.

On birinci ünite “*Baharın Müjdecisi*” konuşma metniyle başlamaktadır. “*Nevruz*” (A.e., s. 126) başlıklı metinde Hakan, Aybek ve Nazgül Nevruz kutlamaları için üniversitelerinde bir program hazırlamaktadırlar. Kostümler giyer, şiirler okur ve gösteriler yaparlar. Metnin hemen ardından on iki hayvanlı Türk takvimi verilmiştir.

“*Yeni Gün*” (A.e., s. 130) başlıklı okuma metni Türk kültüründe Nevruz bayramının yerini anlatmaktadır. 21 Mart baharın gelişiyle yeni yıl başlamış olur. O günün kutlama gelenekleri farklı Türk coğrafyalarında çeşitlilik gös-

terse de ateş üzerinden atlama, demir dövme, saz eşliğinde türküler söyleme, dans etme, yemekler ve tatlılar yapma gibi ortak kültürel öğeleri de yansıtır.

“*Gelenek Tiyatrosu*” başlıklı on üçüncü metin Atatürk’ün: “*Türkiye Cumhuriyeti’nin temeli kültürdür.*” sözüyle başlamaktadır. Ünitenin ilk metni “*Türk Dünyası’nda Tiyatro*” (A.e., s. 146) Türk kültürü içinde tiyatronun geçmişini ve ne kadar gelişmiş olduğunu anlatan bir metindir. Türk tiyatrosunun kaynağı Türkistan’a dayanmaktadır. Gölge oyunu, kukla, meddahlık geleneği ve köy tiyatrosuyla farklı alanlarda çeşitli birikimleri olan tiyatro sanatı Türk sanatının da bir göstergesi olarak yansıtılmaktadır. Metinde, Anadolu’daki oyunlar ve gösterilerle Türk coğrafyalarındaki kültür ortaklığı da vurgulanmıştır. Ünitenin son metni “*Karagöz Yalova Sefası Oyunu*” (A.e., s. 152) metnidir. Tiyatro konulu üniteye uygun olarak dünyaca bilinen gölge oyunumuzdan bir örnek metin verilmiştir.

“*Köksüz Ağaç Olmaz*” ünitesi “*Gerçek Hazine*” (A.e., s. 154) metniyle başlamaktadır. Metin iki kişinin konuşması şeklinde verilmiştir. Türk arkeologlar tarafından Moğolistan’da bulunan Bilge Kağan hazinesiyle ilgili bilgiler verilmektedir.

“*Bilge Kağan Hazinesi*” (A.e., s. 155) başlıklı metinde Göktürk Devleti’nin kuruluşu, Göktürk Yazıtları’nın bulunuşu ve Türk tarihi açısından önemi, bölgedeki arkeolojik çalışmalar, Bilge Kağan’ın hazinesi gibi konular ayrıntılı bir biçimde anlatılmıştır.

Türkçe Öğreniyoruz Orhun 3 Çalışma Kitabı’nda Türk İmgesi

“*Türkçe Öğreniyoruz Orhun Çalışma Kitabı 3’te*”¹⁵ yirmi metin bulunmaktadır. Metinler Türk imgesi bakımından kendi içinde değerlendirilirken alıştırmalarda geçen imgeler sınıflandırılarak incelenecektir.

“*Bir Yastıkta*” başlıklı metin (A.e., s. 29), iki kişinin konuşması üzerine kurulu bir metindir. İki kişi yeni evlenen arkadaşlarının düğünüyle ilgili konuşmaktadırlar. Evlenen çift işleri olmayan ve ailelerinin maddi desteğiyle yuva kuran kişilerdir. Erkek tarafı düğün masraflarını karşılamıştır. Türk geleneklerinde düğünü erkek tarafı yapar. Aileler mutlaka çocuklarına yardım eder. Metnin sonunda arkadaşlar konuşurken kalıp sözcükler kullanmışlardır. “*Allah yuva kurana yardım eder.*” “*Allah mesut etsin, bir yastıkta kocasınlar.*” evlenen kişilere iyi niyet temennileri olarak söylenir.

“*Derviş Kaşıkları*” başlıklı metin (A.e., s. 73), sevginin ve empatinin anlatıldığı bir metindir. Türk tasavvuf inancında dervişler bilge kişilerdir. Metinde anlatılan hikâyede derviş gerçek sevginin gücünü göstermek için bir deney yapar. Bir grup insanı yemeğe davet eder. Uzun saplı kaşıklarla çorba içmelerini söyler. Herkes kendini doyurma çabasına girer. Halbuki uzun kaşıklarla çorbaları dökerler ve içemezler. Derviş, başka bir zaman farklı bir grubu çağırır. Onlar kendilerini değil yanındakileri doyurmaya çalışırlar. Böylece herkes dökmeden çorbalarını içmiş olur ve kimse sofradan aç kalkmaz. Metin, sevgi

¹⁵ Murat Özbay - Fahri Temizyürek, *Türkçe Öğreniyoruz Orhun Çalışma Kitabı 3*, 2. bs., TİKA, Ankara 2004.

dolu insanların yardımlaşması gerektiğini, yardım edenin mutlaka yardım göreceğini anlatır.

“Kökler ve Kanatlar” başlıklı metinde (A.e., s. 87), Türk müziğinin büyük sanatçılarından Barış Manço’yla ilgili bilgiler verilmektedir. Kendi annesine nasıl davrandığı, sanatında yaptığı yenilikler, çektiği televizyon programları, halka nasıl örnek olduğu anlatılmıştır.

“Ölümsüz Aşkın Ölümsüz Anıtı” başlıklı metin (A.e., s. 93), Hint-Türk İmparatoru Şah Cihan’ın, eşi Ercümen Banu Begüm için yaptırdığı dünyaca ünlü Taç Mahal adlı eseri anlatmaktadır. Çiftin aile yaşantısı, eserin ne zaman ve nasıl yapıldığı ayrıntısıyla anlatılmıştır. Taç Mahal, Türklerin dünya tarihine bıraktığı en önemli eserlerden biridir.

Türkçe Öğreniyoruz Orhun İleri Düzey Kitabı’nda Türk İmgesi

Serinin yedinci ve son kitabı “Türkçe Öğreniyoruz Orhun İleri Düzey’de”¹⁶ altmış metin bulunmaktadır. Metinler, öğretici ve sanatsal olmak üzere çeşitli örneklerden oluşmaktadır. Her metnin ardından metinlere ait sorular, bilinmeyen kelimeler ve yazar ya da şairlerin kısa bir biyografisi verilmiştir.

Her bir metin Türk imgesi açısından kendi içinde incelenecektir.

Kitabın ilk metni “İstiklal Marşı”ımızdır (A.e., s. 7). İstiklal Marşı’nın on kıtası verildikten sonra marşın nasıl ve ne zaman kabul edildiği, hangi olaydan sonra yazıldığı gibi açıklamanın bulunduğu bir bölüme yer verilmiştir.

İstiklal Marşı’nın hemen ardından “Atatürk’ün Gençliğe Hitabesi” (A.e., s. 9) verilmiştir. Metnin ardından sorulan sorular İstiklal Marşı’yla ortak sorulmuştur. Ayrıca Atatürk’ün biyografisine yer verilmemiştir. Türk edebî ve siyasi hayatı için çok önemli olan bu iki metin, Türkiye’de basılan tüm ders kitaplarının başında mutlaka verilen iki metindir. Okuma metinlerinin bulunduğu ileri düzey seviyesi için hazırlanmış bu iki metni görmekteyiz.

Milliyetçi kimliğiyle öne çıkan, yazar, şair, sosyolog ve bir fikir adamı olan Ziya Gökalp’a ait “Lisan” (A.e., s. 13) şiirden birkaç kıtaya yer verilmiştir. Şiirde Türkçenin ne kadar eski ve köklü bir dil olduğu, Türk Dünyası’nda ortak bir kültür aracı olduğu anlatılmaktadır.

“Dünyanın Ortak Değerleri Yahut Değerler Dünyası” başlıklı metinde (A.e., s. 20), milletlerin değerleri, normlar ve milli kültürün eserlere yansımaları anlatılmıştır. Metinde, ortak değerler Manas Destanı’ndan yola çıkılarak örnekendirilmiştir. Türk kültürü, Batı kültürü gibi bireyselliği değil ortak bir bilinçaltını ve geçmiş mirası nesilden nesle aktarır. Türklerin sosyal yaşantısını, geleneklerini ve tarihini anlatan bu metnin Göktürk Yazıtları’yla ortak noktaları karşılaştırılmıştır. Ayrıca destanda geçen “Calgız göz” motifi Dede Korkut hikâyelerindeki “Tepegöz”e ve Odyssea destanındaki “Kyklope”ye benzetilmiştir. Alp tipi cesur ve güçlü erkekler; güzel, zeki ve iffetli kadınlar Manas destanında ayrıntılarıyla anlatılmıştır.

“Dilin Tadı” (A.e., s. 24) başlıklı metinde Türkçe’nin yapısının ne kadar akıl almaz ve eşsiz bir varlık olduğunu anlatan yazar, Türk dilinin ve edebiyatının

¹⁶ Murat Özbay - Fahri Temizyürek, *Türkçe Öğreniyoruz İleri Düzey Kitabı*, 2. bs., TİKA, Ankara 2004.

önemli eserlerinden örneklerle açıklama yapmıştır. İlk örnekler Göktürk Yazıtları ve Dede Korkut metinlerinden verilmiştir. Ardından Cahit Sıtkı Tarancı, Yahya Kemal, Ahmet Haşım gibi günümüze yakın bir dil ile yazan şairlerimizin meşhur şiirlerinden alıntılar yapılarak bir araya gelen kelimelerin oluşturduğu bütün ve ahenkten bahsedilmiştir. Dilin güzelliği sanatçılarla büyük sanatçılarla ortaya çıkarılsa da günlük hayat içinde kullanılan dilin ayrı bir güzelliği olduğuna da vurgu yapılmıştır.

“Oğlumuz” (A.e., s. 36) başlıklı hikâye, Türk aile yapısını gösteren bir metindir. Anne ve baba eve geç gelen çocuklarını beklediği için gece uyuyamamıştır. Çocukları eve gelmeden gözlerine uyku girmez. Çocuk eve geldikten sonra uyurken babası baş ucuna gelir ve oğlunun ne çabuk büyüdüğünü düşünür. Geçmiş hatırlar. Oğlunun ilkokula başladığı gün, ergenlik dönemi ve üniversiteden mezun olduğu günler aklına gelir. Artık çocuğu büyüdüğü için bir kızı sevip evleneceğini ve onları terk edeceğini düşünür. Metinde babanın oğlundan beklentileri olduğunu fakat çocuğun onları bırakıp gideceği için üzüntü duyduğunu görürüz. Çocuklarının büyümesini kabullenemeyen ve kendine ait bir hayat kurmasını istemeyen bir baba tipi çizilmiştir.

“Türk Halk Edebiyatı” (A.e., s. 41) başlıklı metinde Macarca ile Türkçenin benzerliği sebebiyle bir gencin Türkçe öğrenmeye başlaması anlatılmaktadır. Türkoloji bölümüne giden genç eski metinleri incelerken dilin içindeki Arapça ve Farsça sözcüklerin neden bu kadar çok olduğunu hocasına sorar. Halkın kullandığı sade Türkçenin neden metinlerde tercih edilmediğini anlamaya çalışır. Osmanlı döneminde Arap ve Fars sözcükleri kullanmanın yazar ve şairler için itibar meselesi olduğunu anlamaya başlar. Ardından Türk halk edebiyatının durumunu sorgular. Hocası Vambery, Türklerin gelişmiş bir halk edebiyatının olmadığını söylese de bunun çok mümkün olmadığını Nasreddin Hoca’dan, Tevfik Paşa’nın eserlerinden örnekleri düşünerek bu fikre katılmaz. Türk dilinin tarihi üzerine eleştirel bir bakış açısı sağlayan metin, Türkçenin zengin bir dil ve edebiyat geleneğine sahip olduğunu göstermektedir.

“Bilgisayar” (A.e., s. 52) başlıklı hikâye, Kadir Gecesi dedesiyle namaz kılan bir çocuğun dua edip bisiklet istemesi üzerine bayram sabahı çocuğa hediye alınmasıyla başlar. Çocuk büyüyüp oğlu kendisiyle aynı yaşlara geldiğinde aynı sevinci çocuğuna yaşatmak ister. Çocuğuna namaz kılmayı öğretmeye çalışır fakat çocuk istemez. Bu görevi kendi babasına yani dedeye devreder ve yine bir Kadir Gecesi dede torununa dua etmesini ve Allah’tan bir şey istemesini söyler. Torun da en pahalı bilgisayarı ister. Bayram günü çocuğa bilgisayar hediye edilmesine rağmen çocuk çok mutlu olmaz. Teşekkür bile etmez. Kendi çocukluğunda bir bisiklet için dünyanın en mutlu çocuğu olan adam, kendi çocuğuna çok daha pahalı bir hediye almasına rağmen onu mutlu edemez. Zamanın değiştiğinden, hayatın eski tadının kalmadığından yakınılmasıyla metin biter. Metinde geçen bayram sabahı el öpmeleri, harçlık alma, şeker toplama, yeni kıyafetler ve ayakkabı giyerek bayramı karşılama gibi geleneklerden de bahsedilmiştir.

“Altın Ordu” (A.e., s. 73) başlıklı hikâye, Oğuz Türklerinin diğer Türk boy-larını da önlerine katarak Türkistan’dan Anadolu’ya doğru gelmesini anlat-maktadır. Altın Ordu’nun en önemli kuralı, kanunu “sıra, saygı” kavramları açıklanmıştır. Büyüklere saygı ve sahip olduğun konuma göre davranma çok önemsenmiştir.

“Yemek Kültürü ve Sofranın Tarihi” (A.e., s. 76) başlıklı metin, Türk mutfa-ğının zenginliğini, farklı milletlerde mutfak kültürünü, kullanılan gereçleri, en çok tüketilen besinleri anlatmaktadır.

Türkler 19. yüzyıla kadar sabah ve akşam olmak üzere iki öğün yerken son yüzyılda kuşluk denilen öğle yemeğini de ekleyerek öğün sayısını üçe çıkartmışlardır. Göçebe bir kültüre sahip olduğumuz için mutfak gereçleri-miz çeşitlilik göstermemektedir. En çok kullanılan gereçler, et ağırlıklı bes-lendiğimiz için bıçak ve sulu yemek kültürümüz olduğu için kaşıktır. Türk kültüründe kaşığın ayrı bir önemi vardır. Genellikle yer sofrasında, sinilerde yenen yemeklerde ortak tabaklar kullanılmasına rağmen herkesin kaşığı ken-dine özel olmuştur. Kaşıklarla ilgili atasözleri ve deyimler bulunmakta, ayrıca halk oyunlarında da kaşık kullanılmaktadır. Türkler yemek yerken sofrada konuşmayı pek sevmez, hızlıca yiyip kalkmayı tercih ederler. Son yüzyıllarda ailenin bir araya toplanıp birlikte yediği akşam yemekleri, bayram yemekleri hatta iş yemekleriyle bu anlayışın değiştiğini görebiliriz. Metindeki eski ge-leneklerimize göre sofraya önce erkekler, erkekler kalktıktan sonra kadın ve çocuklar oturmuş.

Tüketilen besinler incelendiğinde Türk mutfağında çeşitlilik göze çarpma-k-tadır. Türkistan’daki doğu mutfağı ve baharatlar, Anadolu ve Avrupa’ya göçler sırasında değişik coğrafyalardaki besin çeşitliliğiyle birleşerek zengin bir mut-fak kültürünü miras bırakmıştır. Sahlep, safran, tavukgöğsü gibi yiyecekler bunun kanıtı olarak gösterilebilir. Türk mutfağında çok tüketilen besinlerin başında kırmızı et gelir.

Masada, sandalyeler üzerinde, ayrı ayrı tabaklarla, çatal ve bıçak kullana-rak yenen yemekler son yüzyılda Avrupa kültürüyle birlikte yaygınlaşmıştır.

“Atatürk ve Türk Dili” (A.e., s. 108) başlıklı metinde Atatürk’ün Türkçeye verdiği önem ve yaptığı çalışmalar anlatılmıştır. Atatürk’e göre Türk olabilme-nin en büyük göstergesi Türkçe konuşmaktır. Türkçe çok zengin bir dildir. Türk milletinin tüm geçmişi Türk dilinin içine gömülü bir hazine gibidir. Bu yüzden Türkçeyi iyi bilmemiz ve konuşmamız gereklidir. Türk Dil Kurumu ve Ankara Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi kurulmuştur. Ayrıca 1928 yılında Arap harflerinden Latin harflerine geçilmiştir. Atatürk Türklerde, Türkçe bi-lincini oluşturmaya çalışmıştır.

“Bir Kapı Kapanırsa” (A.e., s. 124) başlıklı metin geçim sıkıntısı çeken bir öğretmen öyküsüdür. Matematik öğretmeni olan Hasan, iki çocuğu ve eşini geçindirmekte zorlanır. Ailenin hanımı çalışmadığı halde sürekli eşine baskı yapar. Özel ders vermesini ya da hafta sonları şoförlük yapmasını, hiç olmazsa pazarcılık yaparak ek gelir elde etmesini söyler. Bir yandan Hasan’ın özel sek-törde çalışan arkadaşı, Hasan’a öğretmenlikte para olmadığı için öğretmenliği

birakıp en az iki katı maaşla kendi yanında işe başlamasını önerir. Metinde Hasan çaresizlikten bu teklifi düşünse de 24 Kasım Öğretmenler Günü kutlamasının yapıldığı gün tekrar öğretmenlik mesleğine gönülden bağlı olduğunu hatırlar ve arkadaşının teklifini geri çevirir.

“*Büyük Selçuklu İmparatorluğu*” (A.e., s. 129), Oğuz Türklerinin güçlenip Selçuklu Devleti’ni kurmasını ve Anadolu’nun kapılarını açan büyük hükümdar Alp Arslan’ın hayatını anlatan bir metindir. Alp Arslan cesur ve akıllı bir komutandır. Gerektiğinde bir er gibi sıcak savaşa katılmış gerektiğinde de akıllı taktiklerle düşmanı yenmiştir. İslamiyet’i seçen Oğuz Türkleri, Türkistan’dan batıya göçlerle Anadolu’ya kadar gelmiş ve Anadolu’yu Hristiyan Bizans’tan alarak burayı Türk vatanı yapmıştır. Türk boylarından biri olan Oğuz’un, Türk Dünyası’nda özel bir yeri vardır.

“*Gelibolu*” (A.e., s. 139) başlıklı metin, I. Dünya Savaşı sırasında açılan Çanakkale cephesine giden genç bir askerin, annesine yazdığı bir mektuptan oluşur. Çanakkale’nin büyüleyici güzelliğini anlatan genç adam, savaşın acımasızlığından bahseder. Metin, Osmanlı Devleti’nin son dönemlerinde savaşlarla ne kadar yıprandığını, açılan cephelerde nasıl başarısız olduğunu anlatmaktadır. O dönem tarihine ışık tutan metin, Anadolu Türklüğünün talihsizliği ve çektiği acıları da yansıtmaktadır.

“*Dini-Tasavvufi Türk Edebiyatı*” (A.e., s. 115) başlıklı metinde Türklerin İslamiyet’i kabul ettikten sonra halk edebiyatının bir kolu olarak gelişen Tekke edebiyatı anlatılmıştır. Türk-İslam inancını halka öğretmeye çalışan ünlü tasavvuf ozanlarından Yunus Emre, Ahmet Yesevî, Hacı Bektâşi Veli, Hacı Bayram Veli gibi isimlerden bahsedilmiştir. Metnin sonunda bu edebiyat dalının çok derin olduğu ve yeterince araştırma yapılmadığı anlatılmıştır. Kendi edebiyatımıza ve kültürümüze yeterince sahip çıkmadığımızı hatta yabancı araştırmacıların bu konuda Türk araştırmacılardan daha meraklı ve ilgili olduğuna dikkat çekilmiştir.

Sonuç

Türkçe Öğreniyoruz Orhun Ders Kitapları’ndaki metin ve alıştırmalar, önceki bölümlerde incelenmiş ve aşağıdaki sonuçlara varılmıştır:

Türkçe Öğreniyoruz Orhun Ders ve Çalışma Kitapları’nda metin seçimlerinde daha çok yapma metin tercih edilmiştir. Dil bilgisi öğretimini kolaylaştırmak için konuya uygun yapıda metinler kullanılmıştır. Serinin son kitabı, “*Türkçe Öğreniyoruz Orhun İleri Düzey’de*” ise bütün metinler özgündür.

Kitaptaki yer adları seçimlerinde karşımıza çıkan ülke, şehir ve semtler: Kazakistan, Özbekistan, Türkmenistan, Azerbaycan, Kırım; Bakü, Astana, Bişkek, Aşgabat, Almatı, Taşkent gibi Türklerin yoğun yaşadığı bölgelere hem metinlerde hem de alıştırmalarda sıkça yer verilmiştir. Türkiye’den seçilen örnekler arasında en çok rastlanan şehirler Ankara ve İstanbul’dur. Ankara, Türkiye’nin başkenti olması ve Kurtuluş Savaşı’nda mücadelenin merkezi olması yönüyle vurgulanmıştır. Ayrıca tarih boyunca birçok medeniyetin merkezi olması şehrin tarihi değerini arttırmaktadır. Meclis, Atatürk’ün kabri

Anıtkabir, Atatürk Orman Çiftliği, Ankara'da yaşamının kolay ve rahat olduğu, iyi eğitim veren önemli üniversitelerinin bulunduğu anlatılmıştır.

İstanbul, yaşaması zor ve kalabalık bir şehir olarak anlatılmıştır. Tarihi ve doğal güzellikleri yönüyle öne çıkan İstanbul gezilip görülecek fakat yaşamın güç olduğu bir şehirdir. Gezilecek yerler arasında özellikle tarihi yarımada dikkat çekilmiştir. Sultanahmet ve Süleymaniye birçok yerde tekrarlanmıştır.

İzmir, Foça, Manisa, Antalya, Bodrum yaz tatili; Uludağ, Bolu, Erciyes ve Kartalkaya ise kış tatilleri için tercih edilen yerlerdendir.

Safranbolu, Nevşehir, Konya gibi şehirlerimiz de kültür turizmi için seçilen şehirler olmuşlardır. Mevlâna şehri olarak bilinen Konya'ya özellikle vurgu yapılmıştır. Şehrin tarihi yerleri ve yapıları, yöresel yemekleri ve kültürü ayrıntılı olarak anlatılmıştır.

Metinlerde ve alıştırmalarda görülen Türk aile yapısıyla ilgili izlenim atar-keril bir toplum yapısından kaynaklı baba ve dedelerin ön plana çıkmasıdır. Kadınlar ve çocuklar, erkeklerin isteklerine ve toplum yapısına uygun davranmaktadır. Genellikle erkekler çalışır, para kazanır ve aileyi geçindirir. Kadınlar ise çoğunlukla ev hanımıdır. Çalışan kadın da olsa evdeki temizlik, yemek gibi bakım işlerinden kadın sorumludur. Erkek ise genellikle alışveriş gibi dışarı işleriyle ilgilenir. Çocuksuz aileler meyvesiz ağaca benzetilir. Aile için çocuk sahibi olmak çok önemlidir. Geleceğe bırakılan en büyük miras çocuk görülmektedir. Çocukların bakımını genelde anne üstlenmiştir, fakat çocukla ve aileyle ilgili önemli bir karar alınması gerektiğinde babanın sözü geçmektedir. Aşırı ilgili anne ve babalar çocukları üzerinde baskı oluşturmaktadır. Şımarmanın diye sevgisini göstermekten çekinen anne ve babalar öfkelerini göstermekte bir sakınca görmez. Çoğunlukla çocuklar kendi kararlarını uygulayabilmek için ebeveynlerle mücadele ederler. Anne ve babalar, çocuklara hep küçük gözyle baktığı için onların yetişkin birey olmasını pek kabullenmezler. Çocukların eve geliş saatleri, üniversite ve meslek seçimi hatta eş seçimi aile denetimindedir.

Gelin-kayınvalide, damat-kayınpeder ilişkilerine de metinlerin bazı bölümlerinde yer verilmiştir. Bir metinde gelin adayı, evlendiğinde kayınvalidesiyle oturmak istemez. Damat ise kabul etmeyince ayrılacak duruma gelirler. Çocuklar büyüyüp evlense de ailelere yakın oturmak isterler. Türk aile yapısında ilişkiler sıkı ve akrabalık bağları kuvvetlidir. Anne ve babalar çocuklarına maddi destek sağlar. Torunlarına bakar.

Aile bağlarının kuvvetli olması, aile büyüklerine duyulan saygı Türk aile yapısının olumlu özelliklerindedir. Fakat anne ve babaların aşırı korumacı tutumu ile çocukların bireyselleşmesini engelleyen aileler Türk imgesi için olumsuz örnek oluşturabilir.

Eğitim ve işle ilgili imgeler: Türkiye'de dersler zor, sınıf geçmek güç, üniversiteyi kazanmak içinse çok çaba harcamak gerekmektedir. Belirli bir ekonomik güce sahip olunmazsa öğrencilerin okuyamayacağı bir örnekte geçmektedir. Bu olumsuzluklara rağmen Türkiye'deki üniversitelerin kaliteli olduğu vurgulanmıştır. İstanbul, İzmir, Ankara gibi büyük şehirlerdeki üniversitelere dikkat çekilmiştir. Özellikle Ankara'daki Hacettepe, Gazi, Ankara

üniversitelerinin adları sıkça tekrarlanmıştır. Gerek Türkiye'nin değişik bölgelerinden gerekse Türkiye dışından birçok öğrenci okumak için bu üniversiteleri tercih etmektedir. Geldiklerinde yurtlarda kalmaktadırlar. Metinlerde, Türk Dünyası'nın farklı ülkelerinden okumak için gelen gençlerin Türkiye'de okudukları için mutlu oldukları görülmektedir.

İş imkânları bakımından en gelişmiş şehir olarak İstanbul anlatılmıştır. Türkiye'de en çok istihdamı sağladığı için de kalabalık bir şehirdir. Öğrenciler farklı şehirlerde okusalar da çalışmak için İstanbul'a gelmektedirler.

Örneklerde ve bazı metinlerde geçen çalışma disipliniyle ilgili kısımlarda olumsuz davranış örneklerine rastlanmıştır. Bir metinde anlatılan, belirli bir mesleği olmayan kişi değişik meslek dallarıyla uğraşır iş öğrenmeye çalışır ama tembelliğinden dolayı her iş zor gelir ve hep işten çıkar. Başka bir metinde ise karısı sabah uyandırmadığı için işe geç kalan bir adam karşımıza çıkar.

Metinlerde ve alıştırmalarda geçen meslek dalları: Doktor, avukat, öğretmen, mühendis, polis gibi meslek adları daha sık tekrarlanmaktadır. Bunların yanında berber, şoför, garson, aşçı, bekçi, marangoz gibi farklı meslek dallarına da alıştırmalarda yer verilmiştir.

Bir metinde polis memuru yanlış kişiyi sorguya çekerek hata yapmıştır. Başka bir metinde ise ailesini geçindirmeye çalışan öğretmenin ekonomik sıkıntılar çektiğini, maaşı yetmediği için ek iş yapmayı düşündüğünü hatırlatır edip özel sektörde çalışmayı planladığını görürüz. Metne göre, özel sektörde çalışan birisi öğretmenin maaşının iki katını almaktadır. Metinlerde anlatılan olaylardan yola çıkarak iki meslekle ilgili de olumsuz bir algı oluşabilir.

Türk kültürü ve geleneklerini yansıtan örnekler: Günlük hayatımızda çok kullandığımız kalıp cümleler, insan ilişkileri için önemli bir adımdır. Kültürümüzde birçok farklı durum için değişik cümleler kullanılır. *"Başın sağ olsun, kolay gelsin, Allah bereket versin, hayırlı olsun vs."* Bu cümlelerden de anlaşılacağı gibi sohbetli ve güler yüzlü bir toplum yapısı öne çıkar.

Kalabalık aile yapısının da etkisiyle çocuklar genellikle dede, anneanne ve babaanne ile büyürler. Büyüklere saygı ve hürmet kültürümüz için çok önemlidir. Konuksever olmak ve hoşgörülü olmak Türk milletinin en önemli kişilik özelliklerindedir. Büyüklere yanında bacak bacak üstüne atmak, sigara içmek toplumumuzda saygısızlık olarak anlatılmıştır.

Düğün, kına gecesi, kız isteme, sünnet töreni, ramazan bayramı, milli bayramlarla ilgili hem metinlerde hem de alıştırmalarda bolca örnek verilmiştir. Düğünsüz evlilikler eleştirilmiştir. Kız isteme aşamasında aile büyükleri konuşup anlaşır. Damada tuzlu kahve ikram edilir. Bayramlarda çocuklar el öper, harçlık alır, şeker toplar, yeni kıyafetlerini giyerler. Resmi bayramlarda şenlikler yapılır ve coşkuyla kutlanır.

Türk tarihini ve tarihi eserleri anlatan örnekler: Kurtuluş mücadelesi, Atatürk'ün Türkiye Cumhuriyeti'ni kurması, Atatürk'ün hayatı, Anıtkabir serinin birçok kitabında farklı bölümlerde sık sık tekrarlanmıştır.

İstanbul'daki Sultanahmet Camisi, Ayasofya Camisi, Süleymaniye Camisi, Kapadokya'daki eski kalıntılar ve yer altı şehirleri, Konya'daki Mevlevihane, Karatay Müzesi, Alaattin Camisi, önemli Türk yapılarından Taç Mahal, Bilge Kağan'ın mezarı gibi önemli eserlerden bahsedilmiştir.

Oğuz Türklerinin Anadolu'ya gelişi, Büyük Selçuklu Devleti'nin kuruluşu, Türklerin Anadolu'ya yerleşmesi ve Çanakkale Savaşı'yla ilgili metinlerde ayrıntılara inilerek Türk tarihi anlatılmıştır.

Geçmişte ve günümüzde adını bilim, sanat, siyaset gibi çeşitli alanlarda duyurmuş ünlü kişiler incelendiğinde karşılaşılan örnekler aşağıdaki gibidir.

Adı en çok geçen kişi Atatürk'tür. Biyografisi verilmiştir. Metinlerin içinde Cumhuriyetin kurucusu olduğu sık sık vurgulanmıştır. Türkiye için öneminden sürekli bahsedilmiştir. Atatürk'ten sonra adı en çok geçen Yunus Emre ve Barış Manço'dur. Barış Manço'nun sevilen bir sanatçı olduğu, özel yaşantısıyla da örnek oluşturduğu vurgulanmıştır. Yunus Emre, şiiirleriyle ve tasavvufi kimliğiyle anılmıştır. Özellikle şiiirlerinde görülen hoşgörü anlayışı ön plana çıkarılmıştır.

Yukardaki isimlerin dışında Mevlâna, Kaşgarlı Mahmut, Farabi, Ahmet Yesevi, Mimar Sinan, İbrahim Çallı, Naim Süleymanoğlu, Mehmet Öz metinlerde ve alıştırmalarda karşımıza çıkan tanınmış kişilerdir.

Çeşitli spor dallarının geçtiği alıştırmalar ve metinlerde görülen örnekler: En çok adı geçen spor dalı basketboldur. Hidayet Türkoğlu'nun NBA'daki başarısıyla ilgili dinleme etkinliği verilmiştir.

Ata sporu olarak ciritin tanıtıldığı bir metin bulunmaktadır. Sadece Türkiye'de değil dünyanın birçok yerinde oynanan bir spor dalı olarak tanıtılmıştır. Bunlardan başka Türkiye'nin kış sporları için uygun bölgeleri tanıtılmış ve kayak sporundan sıkça bahsedilmiştir.

Alıştırmalarda ve metinlerde geçen farklı spor dalları: Futbol, yüzme, masa tenisi, bilardo, voleybol ve bisiklet sürmektir.

Türk Dünyası'ndan seçilen ortak kültür örnekleri: Türkiye Türkçesi ile Özbek Türkçesi arasında benzerlik kurulmuştur. Kazaklarda olduğu gibi Türkiye Türklerinde de konuksevlik önemlidir. Âşıklık geleneğinin anlatıldığı metinde Anadolu'daki gelenekle Türk Dünyası'ndaki gelenekler arasında çok büyük benzerlik vardır. Türk tiyatro tarihi incelendiğinde temeli Türkistan'a dayanan oyunlarımız bulunmaktadır. Nevruz kutlamaları, destanlar, Ahmet Yesevi'nin Hikmetler'i, Mahtumkulu ve Abay şiiirleri ortak kültür öğelerini yansıtmaktadır.

Türk Dünyası'nda okutulan bu kitaplarda ortak kültür öğelerine çokça yer verilmesinin, Türk Dünyası'ndaki kardeşlerimizin dikkatini bu ortaklığa çekmek için özellikle seçildiği anlaşılmaktadır. Kültür ve dil olarak aynı köke dayandığımızı kanıtlamaya çalışan örnekler dikkat çekmektedir.

İnsanların eğlenmek için boş vakitlerini değerlendirdikleri etkinliklerin başında piknik gelmektedir. Hava şartları uygun olduğu anda insanlar mangallarını da alarak ağaçlık bir yer bulup aileleriyle güzel vakit geçirecek yerleri

tercih etmektedir. Bunun dışında sinemaya ve tiyatroya gitmek, kitap okumak, milli ve dini bayramlarda ailemizle ve sevdiklerimizle vakit geçirmek, tatile gitmek, müzik dinlemek gibi etkinliklere yer verilmiştir.

Edebiyat ve dille ilgili örnekler incelendiğinde serinin son kitabı “*Orhun İleri Düzey’de*” birçok edebi metin kullanılmıştır. Yunus Emre, Ahmet Hamdi Tanpınar, Ömer Bedrettin Uşaklı, Yahya Kemal Beyatlı, Orhan Veli Kanık, Âşık Veysel, Ziya Gökalp, Arif Nihat Asya gibi önemli şairlerin şiirine; Nasreddin Hoca’nın fıkralarına; Ömer Seyfettin ve Sait Faik Abasıyanık gibi önemli hikâye yazarlarının eserlerine yer verilmiştir. Ayrıca Ata Atacanoglu, Nimetullah Hafız, Mağcan Cumabayulı, Cengiz Aytmatov, İsmail Gaspralı gibi Türk Dünyası’nın önemli yazar, şair ve düşünürlerinden de metin örnekleri seçilerek Türk edebiyatındaki ortak zevkler gösterilmiştir.

Atatürk’ün Türkçe ile ilgili çalışmaları ve Türklere kazandırmak istediği Türkçe bilinci üzerinde özellikle durulmuştur. Türkçeye yabancı dillerden gelen sözcüklerin yerine bunların Türkçelerinin kullanılarak arı ve duru bir Türkçe konuşmanın önemi özellikle vurgulanmış ve Türk Dünyası kardeşliğini güçlendireceği belirtilmiştir.

Türk halk edebiyatının zenginliği ve daha araştırılacak, çalışılacak çok farklı alanlar olduğuna dikkat çekilmiştir.

Türk kültürü içinde yiyecek ve içecekler, sofraya adabına, ikramlara, öğünlere her zaman özen gösterilmiştir. Farklı kültürlerin mutfaklarından öğrenilen bilgiler de harmanlanarak zengin bir Türk mutfağı oluşturulmuştur. İncelenen kitaplarda da yemek kültüründen izlere sıkça rastlanmıştır. En çok içilen içecekler çay, kahve ve ayrandır. Metinlerde ve alıştırmanın bir çoğunda değişik lezzetler şeklinde -şekerli, şekerli, sütü- çay ve kahvenin tercih edildiğini görüyoruz. Hatta çay ve kahveyle ilgili ayrıntılı bilgilerin verildiği metinler de yer almaktadır.

Pilav, köfte, tavuk, dolmalık biber, fasulye, peynir, zeytin, yumurta, pırasa, Adana kebabı, Antep baklavası, Sarıyer böreği, Konya’nın etli ekmeği ve tandır gibi yiyeceklerden bahsedilmiştir. Ayrıca Türk mutfağına sonradan giren sahlepe, safran gibi baharatlar, tavukgöğsü gibi yeni tarifler de anlatılmıştır.

Kına gecesinde meyve suyu ve kuruyemiş ikramı, sünnetlerde şerbet ve lokma, bayramlarda ise tatlılar dağıtılarak önemli günlerde misafirler mutlaka doyurulurdu.

Mutfakta kullanılan araçlar, sofraya oturma sırası, yemeklerin yenme sırası, öğünlerle ilgili ayrıntılı bilgilere yer verilmiştir.

Sonuç olarak Türklere ilgili bu imgeler, Türkçe Öğreniyoruz Orhun Ders ve Çalışma Kitapları’ndan Türkiye Türkçesi öğrenenlere de aktarılmıştır. Dolayısıyla dil öğrenirken sadece o dil değil, dili öğrenilen milletin kültürü de öğrenilmektedir. Türk Dünyası’nda Türkiye Türkçesi öğreten bu ve bunun gibi kitaplar çoğaldıkça Türk yurtlarında Sovyet döneminde oluşturulmaya çalışılan Türk imgesi daha gerçekçi bir zemine taşınacaktır. Artarak devam eden bu çalışmalar İsmail Gaspralı’dan beri düşünülen “*dilde, fikirde, işte birlik*” ülküsünü gerçekleştirecektir.

Kaynaklar

AKSOY, Başak: *Yabancı Dil Olarak Türkçe Ders Kitaplarında Türk İmgesi*, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2011.

ÇELİK, Fulya: *Emir Kıvrık'ın Büyükelçi ve Elie Wiesel'in Gece Adlı Eserlerine Yansıyan Antisemitik Ögeler: Bir İmgebilim Çalışması*, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, Eskişehir 2014.

DEMİRCİ, Cihan: "Dünyada Yaklaşık 250 Milyon Kişi Türkçe Konuşuyor", *Anadolu Ajansı*, 28 Eylül 2017, (Çevrimiçi), <https://www.aa.com.tr/tr/turkiye/dunyada-yaklasik-250-milyon-kisi-turkce-konusuyor/921506>, 16 Mayıs 2019.

GHIULGEAN, Mustafa: *19. ve 20. Yüzyıl Romen Romanında Türk İmgesi*, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, Ankara 2013.

KARABULUT, Mustafa: "İmgenin Psikanalitik Boyutu", *Adıyaman Üniversitesi Bilim, Kültür ve Sanat Sempozyumu-II*, Adıyaman, 2-3 Nisan 2015.

MUSTAFA, Ghiulgean: *19. ve 20. Yüzyıl Romen Romanında Türk İmgesi*, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, Ankara 2013.

ÖZBAY, Murat - TEMİZYÜREK, Fahri: *Türkçe Öğreniyoruz Orhun Çalışma Kitabı 1*, 2. bs., TİKA, Ankara 2004.

_____ : *Türkçe Öğreniyoruz Orhun Çalışma Kitabı 2*, 2. bs., TİKA, Ankara 2004.

_____ : *Türkçe Öğreniyoruz Orhun Çalışma Kitabı 3*, 2. bs., TİKA, Ankara 2004.

_____ : *Türkçe Öğreniyoruz Orhun Ders Kitabı 1*, 2. bs., TİKA, Ankara 2004.

_____ : *Türkçe Öğreniyoruz Orhun Ders Kitabı 2*, 2. bs., TİKA, Ankara 2004.

_____ : *Türkçe Öğreniyoruz Orhun Ders Kitabı 3*, 2. bs., TİKA, Ankara 2004.

_____ : *Türkçe Öğreniyoruz İleri Düzey Ders Kitabı*, 2. bs., TİKA, Ankara 2004.

ULAĞLI, Serhat: *"Öteki"nin Bilimine Giriş İmgebilim*, Motto Yayınları, İstanbul 2018.

ULUÇ, T. Fatih: *Kültürler Arası Etkileşim Bağlamında Alman Gazetelerinde Türkiye İmgesi*, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Doktora Tezi, İstanbul 2003.

ÜMER, Engin: "Görsel Kültür ve Resim Sanatında İmge", *İdil*, Cilt: 6, Sayı: 33, 2017.